

מעטפין בטלית בליל כל נדרי דהתרת נדרים צריך טלית

בספר בינה לעמים להדיין מווערצוי הי"ד ליוהכ"פ (דף שמ"ט) כתב, שלושין טלית לכל נדרי צליל יו"כ"פ, דהתרת נדרים צריכין טלית ע"כ, והא גופא טעמא דע"י שמעטפין בטלית להתרת נדרים.

ויבואר דע"ה דבספר אור למאיר (שלח) כתב שצ"ע י"ש כוחו של יעקב אבינו, דיעקב נורמו דבסא הכבוד, ובמסכת סוטה (דף י"ו.) אמרו מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין, מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכה"כ וזה שייכות יעקב לציית.

ויעקב אבינו מעורר לקיים הנדר, דבסידור השל"ה עה"פ אל תצטחו צנדיצים צבן אדם שאין לו תשועה כתב וז"ל, שמעתי צאלו הפסוקים פשט א' כי נמצא במדרש אחד, אדם הראשון כשנגזר עליו מיתה מ"מ הוקצב לו יום אחד לחיות, והוא יומו של הקצ"ה שהוא אלף שנה, והתראה מתחילה אדה"ר ליתן משנותיו ע' שנה לדוד המלך, כי כשהתראה הקצ"ה דור דור דורשיו וחכמיו וכו' והתראה לדוד להיות נפל, אמר אדם ליתן לו ע' שנה משנותיו, וכן היה שחי תתק"ל שנה שהוא אלף פחות שבעים, וכשהגיע תתק"ל והגיע המיתה נחתרנו ורצה לחזור, א"ל הקצ"ה אדם אל תעשה כן, מוצא שפתיך תשמור הצט ציוצאי חלניך, ותראה שיקום אחד שיקיים כל נדרו ומנו הוא יעקב כמו"ש דפרשת ויאל (כ"ח כ') וידר יעקב נדר ומה שנדר קיים, מיד חזר אדם ונשאר בנדרו.

רז"ש אל תצטחו צנדיצים צבן אדם רומז לאדה"ר, שהיה נדיב והתנדב לו ע' שנים, דבשעה שיאל רוחו אצדו עשמונתיו, רצה לחזור ולצד את כל מה שיאל כבר מרוחו, לולי אלקי יעקב שאמר לו הקצ"ה, שעתיד יעקב לעמוד ולדר נדרים ולקיימם, וז"ש אשרי שאל יעקב בעזרו עכ"ל, נמצא דע"י יעקב נחנורר אדם לקיים נדרו.

ולכן מעטפין בטלית דהתרת נדרים, דבטלית יש כוחו של יעקב אבינו, ויעקב היה זהיר בקיום נדר עד שאדה"ר נחנורר מיעקב אבינו לקיים נדרו שנדר ליתן ע' שנים לדוד המלך.

ביוהכ"פ מתודים על חטא עץ הדעת

על חטא שחטאנו לפניך במאכל ומשתה, אולי יאמר שמתודים על חטא עה"ד, דאיתא בשער הגלגולים (הקדמה ג') להאריז"ל, שלכן צא מיתה על כל הדורות אחר שאדם הראשון אכל מעץ הדעת, וכי טוביה חטא וזיגוד מייגוד (כמו"ש במסכת פסחים דף ק"ג:) אלא שכל הנשמות עד סוף כל הדורות היו כלולים באדם הראשון, ולכן נגזר מיתה על כל הדורות שהיה להם חלק בחטא עה"ד, ועיין מזה בתפארת שלמה (לך לך) ובאזהב ישראל לפרשת שקלים.

ובמסכת סנהדרין (דף ע.) איתא רבי מאיר אומר אותו אילן שאכל אדם הראשון ממנו גפן היה, רבי יהודה אומר חטה היה, רבי נחמיה אומר תאנה היה, שדכר שקלקלו בו נתקנו שנאמר (בראשית כ"ח כ') ויתפרו עלה תאנה, וצדקה (בראשית י"ט ה') א"ר איצו סחטה ענבים ונתנה לו, הרי לך שחטא עה"ד היה פגם של אכילה ושתיה.

ויתכן שעל חטא עץ הדעת אנו מתודים על חטא שחטאנו לפניך במאכל ובמשתה, במאכל למ"ד שאילן עה"ד היה גפן חטה תאנה, ובמשתה למ"ד ענבים סחטה לו.

אכילה בערב יוהכ"פ הוא מעין אכילת המן

בספה"ק אמרי נועם לערב יו"כ (אות ט"ו) כתב שאכילה בערב יוהכ"פ הוא מעין אכילת המן, וכמו זמן כתיב דפרשת בשלח מט"ו י"ח) המרצה לא העדיף היינו ריבוי אכילה מהמן לא הויק כי היה נבלע באצרים, כן באכילת ערב יוהכ"פ מריבוי אכילה לא יציא לידי חומירות עכ"ד.

רבע"ה יתבאר דמיון אכילת ערב יוהכ"פ מעין אכילת המן, דחז"ל אמרו במסכת ברכות (דף ח:) כתיב (אמור כ"ג ל"ב) ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב, וכי בתשעה מתענין והלא בעשרה מתענין, אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי, וכתב רש"י מעלה עליו הכתוב, וה"ק קרא הכינו עצמכם בתשעה לחדש לענוי המחרת, והרי הוא צעני כענוי היום, כי אכילה בערב יוהכ"פ הוא הכנה לתענית העשירי והכנה הוא מעין המנוה.

רי"ל שדכר זה למדין מן המן, דבחנוכת התורה ציאר הקרא (בשלח ט"ו ט"ו) ויקראו אותו מן כי לא ידעו מה הוא, וכתב רש"י מן הוא לשון הכנת מזון הוא, כמו וימן להם המלך, וקשה הלא המן היה מזון ממנו ולא רק הכנה.

וביאר דחז"ל אמרו במדרש רבה (בשלח פכ"ה ה') אמה מוצא כל מה שעשה אברהם אבינו למה"ש צעמנו עשה הקצ"ה לבניו במדבר, הוא אמר (וירא י"ח ד') יוקח נא מעט מים ע"י שליח והקצ"ה נתן מים ע"י שליח וכו' הוא אמר ואקחה פת לחם והקצ"ה אמר הנני ממטיר לכם לחם, וקשה הלא לחם לא הביא מפני שנטמאת העיסה כמו"ש במסכת צ"מ (דף פ"ו.) ואיך זכו למן בזכות שאמר א"ל ואקחה פת לחם, אלא ודאי אף שלא הביא לחם אצל עכ"פ הכין להביאו, ובזכות הכנה קבלו המן, לכן קראו אותו מן ל' הכנה מאברהם אבינו למלאכים.

רזה הדמיון של אכילה בערב יוהכ"פ לאכילת המן, דאכילת ערב יוהכ"פ נחשב כמעניית כיון דאכילה הוא הכנה למעניית, והכנה כמנהג למדין מהמן, שזכינו בזכות אברהם שאמר ואקחה פת לחם אף שצפועל לא הביא, אבל על הכנה להביא להם לחם קבלנו המן.

אכילה בערב יוהכ"פ הוא מעין אכילה בשבת

באהבת ישראל לערב יוהכ"פ כתב רמז לכול בערב יוהכ"פ, שכן האוכל ושות"ה עולה כמנין זכו"ר ושמור"ר.

רבע"ה יתבאר כוונתו שמדמה אכילה בערב יוהכ"פ לשבת, דכספר שבת שבתון הביא משערי תשובה לרבינו יונה (שער ד' ח') שסעודת ערב יוהכ"פ היא לכבוד יום הכפורים כמו סעודה בכל שבת ויו"ט, אלא דכיון שאי אפשר לקיימה ביום הכיפורים ענינו מקדימים אותו לערב יוהכ"פ עכ"ל.

ראולי לזה כיוון הרה"ק האהבת ישראל בחושבו האוכל ושות"ה עולה כמנין זכו"ר ושמור"ר, דכמו שכתב יש חיוז לכול כמו"ש ברצה עקב (ג' א') א"ר חייא ברבי אבא את מקדש את השבת במאכל ובמשתה וכו' ואני נותן לך שכר, כן יש חיוז ביוהכ"פ, ובעצם יוהכ"פ א"א לקיימה מקדימים אותו לערב יוהכ"פ.

מתוודים מעומד דרכות מעומד

בשו"ע או"ח (סימן תר"ז ס"ג) כתב המחבר צריך להתוודות מעומד, וכספר צינה לעתים להדיין מווערבוי הי"ד (דף שג"ד) הביא ראיה ממסכת יומא (דף פ"ו:) דאמר בר המדודי, הוה קאימנא קמיה דשמואל והוה יתיב, וכי מטא שליחא דצבורא ואמר אבל אנחנו חטאנו קם מיקם עכ"ל.

רבמשלי (פכ"ח י"ג) כתיב מכסה פשעיו לא ילית ומודה ועוז ירוחם, הרי לן שהמתוודה ירחם עליו ה', ובמסכת מגילה (דף כ"א). אמרו חז"ל רבות מעומד וקשות בישיבה, לכן צריך להתוודות מעומד, דהמתודה זוכה לרחום ורכות צעמידה.

מנגנין אשמנו בניגון

בתפארת ישראל סוף מסכת תענית כתב וז"ל, למה ביוהכ"פ מנגנין אשמנו, לפי שבתשובה מאהבה זדונות נעשין כזכיות לכן מנגנים מחמת שמחת תשובה מאהבה ע"כ, ובקהילות אשכנז באמת מנגנים אשמנו ציגונים נעימים מאוד.

ראולי יש לו מקור צירושלמי שצועות (פ"א ה"ה) שכן אמרו, רבי תנחומא בשם ריש לקיש בשעה שאמר לו הקצ"ה למשה והתודה עליו וגו' התחיל ואמר מזמור לתודה על שם והתודה עליו ע"כ, ולזה אומר בידיו מזמור לתודה עבדו את ד' בשמחה כמו אשמנו ציגון, ואולי זה המקור לידיו ציגון.

ובנחלי צינה ליו"כ (אות קס"ב) כתב מספר תולדות יצחק בן לוי מנן הקדושת לוי, שאמר על איש מנגן טוב שהיה מנגן ונסלח בכל נדרי, ואמר בזה הלשון, רבונו של עולם אם לא חטאו ישראל מהיכן היה נשמע לפניך ונסלח יפה כזה.

גמר שידוכים בעשי"ת נחשב זכות ליום הדין

בשיחות יקרות של הרה"ק ויחי יוסף זצ"ל על ימים נוראים (דף קס"ט) איתא, שאמר שגמר שידוכים בעשי"ת נחשב זכות ליום הדין, ויש לפרש הענין, דבישמח משה (אחרי) כ' במיתת נדב ואזיהו למה לא הלך הקצ"ה עמהם ברחמים רק בחוקף מדת הדין, הלא אין העולם קיים במדת הדין, וכתב דבמדרש אמרו שמתו לפי שלא נשאו נשים אשר קיום העולם א"א בלא בנים, וכיון שהם לא עשו עבור קיום העולם, התנהג עמם הקצ"ה בחוקף מדת הדין, אף שא"א לעולם במדת הדין לצד.

וגמר שידוכים הוא סיבת קיום העולם דעי"ז מולדין בנים ובנות, ומי שעושה לקיום העולם גם הקצ"ה מתנהג עמו ברחמים דבדין אין העולם מתקיים, ושפיר הוה גמר שידוכים זכות ליום הדין לעורר שיתוף רחמים לדין.

יום אחר יוהכ"פ נקרא צו גאט'ס נאמען

באשל אברהם מצוטטאטש (או"ח סוף סימן תרכ"ד) כתב וזה לשונו, שמעתי בשם מהור"ר ישראל צעש"ט ע"ה טעם שקורים יום שאחר יום כפורים שם השי"ת [זו גאט'ס נאמען] שהוא מצד שפוסקין אז לומר המלך הקדוש ואומרים האל הקדוש מאז והלאה עכ"ל, וכן איתא בספר אמרי פנחס (שער ד' שבת ומועדים אות קס"ה).

וי"ל עוד בזה דבשו"ע ובמטה אפרים (סימן תרכ"ד סט"ו) מבואר שבמולאי יוהכ"פ יתחיל מיד צדין הסוכה וצד' מינים, ואיתא שד' דפנות סוכה וד' מינים הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, ולכן נקרא לו גאט'ס נאמען ע"ש שפוסקין בסוכה וד' מינים שהם כנגד ד' אותיות שהוא גאט'ס נאמען.

yonafriedman@thejnet.com